

Надія Моховик

У ПОЛОНІ НЕВГАМОВНОЇ ВДАЧІ

(літературно-біографічні нотатки про письменника-прозаїка, публіциста Богдана Андрушківця)

Тернопільська обласна рада профспілок

Доля дає людині час пошуку щастя і час для щастя. Межу між першим і другим людина переміщає своїм талантом, наполегливістю.

Богдан Андрушків

Сьогодні в художній літературі спостерігаємо ситуацію, коли поза полем зору багатьох письменників залишився повоєнний період, що характеризується справедливою боротьбою за волю України, яку очолили ОУН та Українська повстанська армія. Серед причин такої мовчанки можемо назвати несприятливі політичні умови, а також те, що для написання справді високохудожнього твору потрібен час. Сьогодні в газетах і журналах усе частіше з'являються спогади учасників й очевидців визвольних змагань.

З великим захопленням читачі зустріли книги Івана Дмитрика «Записки українського повстанця» (Львів, «Червона калина», 1992) і Петра Кекіша «По свіжих слідах минулого» (Тернопіль, «Збруч», 1993). Розкриттю особливостей організації національно-визвольних змагань українського народу в XX столітті на Тернопільщині посвячені художні книги Богдана Андрушківця «Невигойний біл» (Тернопіль: Мальви, 1994. – 120 с.) та «Тернистими стежками» (Тернопіль: Джура, 2002. – 236 с.).

Вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили В. Косик, П. Дужий, М. Вегеш, М. Поліковський, С. Бутко, О. Зарубинський, Г. Дем'ян, В. Штокало, М. Ханас, С. Чапуга, Г. Дичківська, М. Косів та багато інших. Значним досягненням у справі повернення історичної правди про УПА є випуск 27-томника «Літопис Української повстанської армії» (серійне книжкове видання документів, матеріалів і наукових праць до історії Української повстанської армії).

Нині відкрилися можливості для поширення правди про згадані події. Спогади про них болісно гомонять у думках багатьох їх учасників. Відлуння, послаблене шістдесятирічною віддаленістю від цього часу, починає знову набирати силу. Воно повільно, інколи кволо, але поширюється, тому що заслужило це право надто великою жертвою. Тисячі молодих сердець віддали ідеї державності, незалежності та волі свій останній стук. Тому ці жертви сьогодні як ніколи потребують оспівування подвигу того часу в художніх формах. В умовах Тернопільщини це доволі успішно здійснює письменник, вчений і громадський діяч Богдан Андрушків.

Життєвий і творчий шлях Богдана Андрушківа висвітлений у книгах: „Три шляхи-дороги, що не кожному судилося пройти” (Тернопіль: „Джура”, 1997. – С. 144), „У дзеркалі слова і діла, або Таланту багатогранний діамант” (Тернопіль: „Джура”, 2002. – 76 с.), „Ода лицарю з профспілкового храму „Літературний шарж” (Тернопіль: вид-во Карп'юка, 2003. – 28 с.), окремих газетних і журнальних виданнях. Треба сказати, що життя дало йому можливість пройти всі сходинок суспільного зростання, активної творчої долі людей свого часу, в т.ч. як письменника, вченого і громадського діяча.

Народився він у мальовничому селі Метеневі Зборівського району на Тернопільщині у селянській сім'ї. Закінчив Золочівський технікум механізації сільського господарства,

Тернопільський фінансово-економічний інститут, потім аспірантура Московського інституту управління ім. С. Оржонікідзе, працював механізатором, інженером, керівником механізованого відділку, начальником комунгоспу, головою планової комісії, заступником голови Збаразького райвиконкому, заступником і першим заступником голови Тернопільського облплану, заступником голови облвиконкому, заступником і першим заступником голови облдержадміністрації, головою обласної ради профспілок Тернопілля. Богдан Андрушків – доктор економічних наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки України, автор більше як 300 наукових праць, багатьох монографій, підручників, посібників, має 10 авторських свідоцтв на рацпропозиції техніко-технологічного характеру, зареєстрував 11 неординарних ідей, багато розмаїтих концепцій і проектів. Ініціатор 15 загальнодержавних починань, в т.ч. таких як: проголошення 1996 року «Роком злагоди, порозуміння і творення на благо України», «Всеукраїнського дня безпечної життєдіяльності» інших. Неодноразовий депутат міської, районної та обласної Рад народних депутатів. Його творчий доробок складає більш як 30 художніх, публіцистичних і науково-популярних книг, які включають понад 300 повістей, оповідань, замальовок, етюдів і майже 500 афористичних висловлювань.

“Важко сказати, у якій сфері діяльності він досягнув найбільших успіхів, у чому найповніше розкрився його талант – громадсько-політичному житті, науці чи літературі? Очевидно, його життєве покликання – бути багатограним, різноплановим, утверджуватися у найрізноманітніших галузях людської діяльності, проявляючи невичерпну силу внутрішньої енергії і духовної краси. А, можливо, це пояснюється єдиним, зрозумілим бажанням – бути корисним своїм людям у будь-якій ролі, – як пише про нього Р. Колісник в книзі «Три шляхи-дороги, що не кожному судилося пройти».

Наша доба потребує гострого мислення, натхненного пориву і роботящих рук. Вона не визнає апатії, байдужості і малодушності, її вимога – цілковита і беззастережна самовіддача і невтомні пошуки. Хто усвідомлює це, відчуває у собі сили йти в ногу зі стрімкою епохою, того вона висуває на перші ролі, покладає на нього особливу духовну місію. Не кожен витримує такі випробування. Час швидко розставляє усе на свої місця.

Богдан Андрушків завжди відчуває невичерпну наснагу в душі, виняткову працездатність, великий внутрішній потяг до творчості, наукових досліджень, прагне постійного підвищення свого інтелектуального рівня. І невпинно йде за покликом свого серця та велінням розуму, підкорюючи все нові і нові вершини.

Мальовнича природа рідного краю, безперечно, мала най-благодатніший вплив на вразливого хлопця, сприяла становленню його душевного стану і формуванню характеру. Зачарування красою, любов до всього величного, живописного і неповторного у Б. Андрушківа, безумовно, – від рідного села з його пишними садками, пахучими верболами і високим блакитним небом, берегами срібнокрилої річки Стрипи.

1954 р. він пішов у перший клас Метенівської початкової школи. З перших днів навчання проявив хист до творчості. Хоча убоге сільське життя з його важкою цілоденною працею, що втягала в свою орбіту і дітей, мало сприяло плідному навчанню. У своїй біографічній повісті «Життя як школа, а ти в ній – вічний учень» Богдан Андрушків робить щире зізнання: «Наш герой до занять у школі ставився, м'яко кажучи, по-філософськи. Важче давалася математика. Проте він мріяв про різні машини, конструював детекторні радіоприймачі, пробував влаштувати телефонний зв'язок зі своїм товаришем-сусідом. Але це захоплення науково-технічним прогресом не знайшло продовження після одного трагічного випадку. Під

час грози на подвір'ї громом оглушило семеро гусенят. Батько зробив висновок, що причиною стала антена, і всі радіокомунікації, як в бойових умовах, було спішно демонтовано».

Згадуючи своє босоноге дитинство у цій повісті, він так писав про себе: «Хлопець він був як усі. Можливо трішки сором'язливіший від інших, і вважав це своїм недоліком. Фізично також особливо не виділявся. Тішив себе думкою, що в числі перших серед своїх товаришів-однолітків навчився плавати у річці. До бійок невдатний, хоч на весняній траві „боровся” з друзями і десь-колись перемагав.

Разом з усіма бешкетував, брав участь „у походах” на чужі городи і в садки. Починав осягати культуру з перегляду кінофільмів через вікно сільського клубу. На квитки грошей, тобто 20 копійок, не вистачало. Інколи переглядав вистави сільських аматорів».

Найбільший вплив на формування його світогляду мали, в першу чергу, батьки – Микола Федорович і Анастасія Антонівна та численні родичі, дядьки й тітки.

Умови для розквіту талановитої і перспективної особистості у той час були вкрай незадовільні. Ініціативу та підприємливість сковувала командно-адміністративна система управління, а бажання розгорнути ширшу творчу діяльність розбивалося об спеціально розроблені плани і догматизм мислення державних високопосадових осіб, або так звані інші суспільно-політичні перепони.

І все ж, усупереч системі і несприятливим умовам життя Богдан Андрушків успішно долав сходинку за сходинкою у службовій кар'єрі, літературі, науці та житті.

У селі рано прилучаються до фізичної праці. Довелося звідати увесь її тягар і йому. Під час літніх канікул працював копнувачем на зерновому комбайні. Після чого ще два-три місяці відкашлював пиліоку, яку легко всмоктували молоді легені. А ще косив сіно і траву, жав серпом, збирав колоски і,

звичайно, пас корів і гусей. Довелося займатися й іншою роботою, зокрема штукатував – практикував з батьком на будівництві власної хати.

«Отож пізнання світу, – робить він висновок з притаманним йому почуттям гумору, – проходило швидше через руки, ніж через голову, тому, певно, з таким запізненням зрозумів ціну слова, хоч і любив, і вмів майстерно переповісти комусь якусь оповідку, небилицю».

Навчання у школі пролетіло, як одна мить, і в 1963 р. Богдан вступив до Золочівського сільськогосподарського технікуму.

«Середина шістдесятих років, – згадує письменник, – запам'яталася нестачею продуктів харчування. Студенти їли глевкий та зелений гороховий і жовтий кукурудзяний хліб, вистоявши за ним довгі черги. Хоч, здавалось, люди працювали не менше і земля родила, як і колись, але все було зроблено для того, щоб створити ілюзію, що державою керують погано».

Тож невдовзі М. Хрущова було знято і до влади прийшла брежнєвська братія, прихильники сталінських методів управління.

Роки навчання у технікумі – роки пізнання світу, людей, життя. Рожева юність – літа, за якими завжди буде жаль...

Закінчивши технікум у 1967 р., він відбував дійсну службу в лавах Радянської Армії. Служити випало на території Азербайджану, Грузії і Абхазії. Про солдатські будні він детально розповідає у своїх книгах «І сміх, і гріх», «Історія одного кумедного життя...», «Життемір, або воєнно-повоєнні пригоди західника Попадюка». Тут немає необхідності переповідати їх. Скажемо тільки, що бездумна муштра і казенщина мало сприяли духовному розвитку особистості. Через те роки, проведені в армії, можна вважати марно загубленими, якщо не враховувати той життєвий досвід, на